

POSTANOWIENIE

Dnia 17 listopada 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kuryło

w sprawie z odwołania J. H.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w C.
o prawo do emerytury nauczycielskiej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 17 listopada 2020 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 2 kwietnia 2019 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od ubezpieczonej na rzecz organu rentowego
kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów
zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 2 kwietnia 2019 r. zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w C. z dnia 14 listopada 2018 r. w ten sposób, że oddalił odwołanie J. H. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w C. z dnia 28 czerwca 2018 r., odmawiającej odwołującej się prawa do emerytury wobec nieudowodnienia co najmniej 30-letniego okresu pracy przypadającego przed dniem 1 stycznia 2009 r.

W skardze kasacyjnej odwołująca się podniosła zarzut naruszenia przepisu:
(-) art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu U. (jednolity tekst: Dz.U. z 2008 r., poz.1270 ze zm.), przez jego błędną

wykładnię polegającą na uznaniu, że ubezpieczona wykonywała pracę każdego dnia w wymiarze mniejszym niż 4 godziny dziennie; (-) art. 382 k.p.c. w związku z art. 235 k.p.c., przez dokonanie ustaleń faktycznych odmiennych od przyjętych przy wyrokowaniu przez Sąd pierwszej instancji, bez przeprowadzenia postępowania dowodowego uzasadniającego takie odmienne ustalenia, a tym samym naruszenie zasady bezpośredniości w przeprowadzeniu dowodu; (-) art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., przez dokonanie dowolnej oceny dowodów, a tym samym przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów polegające na uznaniu, że zeznania świadków pozostają niespójne i nie zasługują na wiarę, skupiając się jedynie na zeznaniach dwóch świadków, z pominięciem pozostałego materiału dowodowego w sprawie; (-) art. 272 k.p.c., przez brak jego zastosowania i nieprzeprowadzenia konfrontacji świadka E. P. ze świadkiem W. S. na etapie postępowania apelacyjnego.

Wskazując na powyższe zarzuty, odwołująca się wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu drugiej instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania innemu równorzędnemu Sądowi.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca powołała się na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne: „czy przepis art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalnej stawia wymóg minimalnego areалу gospodarstwa rolnego, uzależniając możliwość zaliczenia pracy w takim gospodarstwie do stażu pracy, od jego wielkości czy ilości zatrudnionych tam osób”. W uzasadnieniu wniosku podniosła, że art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalnej nie stawia wymogu minimalnego areалу gospodarstwa rolnego, gdyż zgodnie z wykładnią funkcjonalną tego przepisu, gospodarstwem rolnym jest każde gospodarstwo służące do prowadzenia działalności rolniczej, niezależnie od tego, jaki obszar użytków rolnych wchodzi w jego skład. Ponadto podniosła, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania i zasądzenie zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Sąd Najwyższy wielokrotnie wyjaśniał, że jako sąd kasacyjny nie jest sądem powszechnym zwykłej, trzeciej instancji, a skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.). Strona wnosząca skargę kasacyjną, zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c. określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, powinna sformułować w niej wniosek o przyjęcie do rozpoznania wraz ze stosownym uzasadnieniem. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty prawne świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest problem nowy, który nie został do tej pory bezpośrednio rozwiązany w orzecznictwie Sądu Najwyższego i dla rozwikłania którego dotychczasowe orzecznictwo jest niewystarczające. W przypadku powołania jako podstawy wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania istnienia w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, skarżący ma obowiązek nie tylko sformułować samo zagadnienie, ale także - w uzasadnieniu wniosku - przedstawić odpowiednią juredyczną argumentację wskazującą na dopuszczalność i celowość rozwiązania problemu prawnego w sposób preferowany przez skarżącego, a odmienny od sposobu

rozstrzygnięcia tego problemu przy wykorzystaniu zapatrywań wyrażonych przez sąd drugiej instancji. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. Samo zaś zagadnienie prawne, w formie pytania sformułowanego w taki sposób, by możliwe było rozstrzygnięcie stawianych przez skarżącego wątpliwości, musi w swej treści zawierać odwołanie do przepisu lub przepisów prawa, na tle których takie zagadnienie powstaje. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem "prawnym" oraz czy jest to zagadnienie "istotne". Nie można przy tym zasadnie twierdzić, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli Sąd Najwyższy we wcześniejszym orzecznictwie wyraził swój pogląd w podnoszonej kwestii, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające jego zmianę (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 sierpnia 2014 r., I UK 64/14, niepublikowane).

Co do przesłanki przedsądu, jaką jest oczywista zasadność skargi kasacyjnej, należy w motywach wniosku zawrzeć wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się owa oczywistość i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08, LEX nr 512050). O ile dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca

2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134). W judykaturze podkreśla się, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; z dnia 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133).

Sąd Najwyższy zauważa, że skarżąca łączy oczywistą zasadność skargi kasacyjnej z wystąpieniem istotnego zagadnienia prawnego. Tymczasem, już tylko z samej przedstawionej wyżej istoty ustawowych przesłanek przedsądu przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c. wynika, że co do zasady nie mogą one występować jednocześnie. Jeżeli bowiem w sprawie rzeczywiście występuje istotne zagadnienie prawne, od którego rozstrzygnięcia zależy wydanie prawidłowego orzeczenia co do istoty sprawy, to z natury rzeczy ewentualny błąd orzeczniczy popełniony przez Sąd drugiej instancji nie może mieć charakteru oczywistego i podstawowego. Z kolei skarga kasacyjna nie może być uznana za oczywiście uzasadnioną, jeżeli o występowaniu tej przesłanki miałoby świadczyć naruszenie przepisów prawa, których wykładnia nasuwa tak duże wątpliwości, że konieczne jest ich wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy w ramach sformułowanego w tej sprawie zagadnienia prawnego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 stycznia 2011 r., II PK 247/10, LEX nr 1274964).

Mając na uwadze powyższe rozważania, należy stwierdzić, że skarżąca nie wykazała istnienia powołanych przesłanek przedsądu. Przedstawione we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania pytanie nie stanowi w istocie prawidłowo sformułowanego zagadnienia prawnego. Ponad kwestia wielkości gospodarstwa rolnego, o jakim mowa w art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalnej, było już wyjaśniona w orzecznictwie Sądu Najwyższego. W wyroku z dnia 28 czerwca 2013 r., I UK 24/13 (OSNP 2014 nr 4, poz. 61) Sąd Najwyższy zauważył, że ocena, czy ubezpieczony w określonym czasie pracował w gospodarstwie rolnym, powinna

być dokonywana według definicji takiego gospodarstwa (wymaganego obszaru) w przepisach ówczesnie obowiązujących. Motywując swoje stanowisko, Sąd Najwyższy wyjaśnił, że przepis art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalnej nie zawiera definicji pracy w gospodarstwie rolnym w zakresie jego obszaru. Kwestia uznawania danej nieruchomości za gospodarstwo rolne, biorąc pod uwagę jej obszar, ulegała zmianom na przestrzeni lat. Ocena, czy dana osoba w określonym czasie pracowała w gospodarstwie rolnym, w rozumieniu wymaganego jego obszaru, może być zatem dokonana tylko przy uwzględnieniu stanu prawnego wówczas obowiązującego, definiującego gospodarstwo rolne.

Z kolei w postanowieniu z dnia 16 marca 2009 r., III UK 90/08 (LEX nr 707909) Sąd Najwyższy wskazał, że intencja zagadnienia co do ustalenia kryteriów uznania, kiedy codzienna, kilkugodzinna praca stanowi pomoc, kiedy zaś pracę w gospodarstwie rolnym rodziców, sprowadza się w istocie tylko do wykładni art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalnej. Jest to zwykła wykładnia ustawy i nie stanowi podstawy do przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 1 k.p.c.).

W niniejszej sprawie Sąd Apelacyjny ustalił, że gospodarstwo rolne rodziców odwołującej się składało się z dwóch części o łącznej powierzchni niewiele ponad jednego hektara, z czego jego zasadnicza część o powierzchni 0,9 ha znajdowała się w odległości 14 km od miejsca zamieszkania skarżącej. Pozostała - niewielka część - stanowiła w zasadzie działkę siedliskową, zabudowaną domem mieszkalnym i budynkami gospodarczymi; działka ta służyła do uprawy głównie warzyw na własne potrzeby oraz roślin wykorzystywanych do karmienia hodowanych zwierząt w ilości około 50-60 sztuk drobiu, 12 sztuk królików, 3 świń. W gospodarstwie pracował ojciec odwołującej się, zatrudniony nadto jako urzędnik w gminie, oraz matka. Skarżąca pracowała praktycznie wyłącznie na działce przydomowej, zajmując się przygotowywaniem pokarmu dla zwierząt, a w czynnościach tych uczestniczyli wszyscy domownicy. Mając za podstawę powyższe ustalenia, Sąd Apelacyjny uznał, że zebrany materiał dowodowy nie pozwala na przyjęcie, iż czas pracy odwołującej się wypełniał wymiar około czterech godzin dziennie. Przepis art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu U. umożliwia zaś zaliczenie okresu pracy w gospodarstwie rolnym, przypadającego przed 1 stycznia 1983 r., jako okresu składkowego, wyłącznie w wypadku, kiedy

ubezpieczony wykonywałby pracę każdego dnia w wymiarze co najmniej 4 godzin dziennie. Judykatura w tym zakresie jest zgodna. I tak dla przykładu, w postanowieniu z dnia 10 września 2012 r., I UK 200/12 (LEX nr 1675257) Sąd Najwyższy wskazał, że mimo, iż przepis art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nie wyznacza rozmiaru pracy świadczonej w gospodarstwie rolnym rodziców, który uzasadnia zastosowanie tego przepisu, to z uwagi na treść art. 6 ust. 2 pkt 1 tej ustawy, chodzi o pracę w wymiarze co najmniej 4 godzin dziennie (por. także wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 7 listopada 1997r., II UKN 318/97, OSNAPiUS 1998 nr 16, poz. 491 i z dnia 6 czerwca 2013 r., II UK 368/12, LEX nr 1363452)

Dokonana przez Sąd odwoławczy ocena okoliczności faktycznych i związana z tym wykładnia przepisów prawa (wyrażona w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku) mieszczą się w granicach uznania sędziowskiego. Podnoszone przez skarżącą w tym zakresie argumenty stanowią polemikę z oceną dowodów i wynikającymi z niej ustaleniami faktycznymi. Zgodnie zaś z art. 398³ § 3 k.p.c. oraz art. 398¹³ § 2 k.p.c., podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalania faktów lub oceny dowodów, a Sąd Najwyższy związany jest ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia. Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie zajmuje się oceną materiału dowodowego, nie ma również kompetencji do kontrolowania prawidłowości oceny dowodów dokonanej przez sąd drugiej instancji według kryteriów opisanych w art. 233 § 1 k.p.c. (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2013 r., II UK 403/12, LEX nr 1350309).

W związku z powyższym brak jest również podstaw do przyjęcia oczywistej zasadności skargi.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. i art. 398²¹ w związku z art. 108 § 1 k.p.c. postanowił jak w sentencji.